

Pánczél Barnabás

Kedves Diáktársak! Tisztelt Vendégek!

Ahogy lapozgattam a gimnázium alapításának 235. évfordulójára kiadott évkönyvet, ráakadtam a Nagy Erzsébet (Surányi Imréné) által összeállított Történetek a Vajda János Gimnázium legelső „D” osztályáról című írásra. Ebben az 1960-ban végzettek vallanak az akkori diákéletről. Az emlékek közül különösen a Pufajka c. anekdota keltette fel az érdeklődésemet. Elsősorban azért, mert ennek a történetecskének két olyan főszereplője van, akiről (egy éve és most) éppen én emlékeztem meg: ők György Ferenc és Pánczél Barnabás tanár urak.

Szó szerint idézem az évkönyv szövegét:

„A Helikon ünnepségek megindítása (1958!) előtt felkérték György Ferenc festőművész-rajztanárt, hogy tervezze meg az ünnepségek meghívóját. Ő egy múzsát rajzolt illően légies drapériában, kezében lanttal. A rajzot átvitték a pártbizottságra bemutatni, ahol kifogásolták, hogy az klerikális jellegű, a múzsának szánt alakot akár még angyalnak is gondolhatják. Amikor a küldött erről beszámolt a tanári szobában, Pánczél Barnabás tanár úr művész kollégájához fordulva a maga szarkasztikus módján odavetette: - Tudod mit, Franci, rajzold meg pufajkában!”
Ki is volt tehát ez (az akkori viszonyokat ilyen maró gúnnyal kritizáló) tanárember, Pánczél Barnabás?

(Többen segítettek adatgyűjtésemet: nevelt fia, Nagy Béla, aki 1961-ben végzett itt a IV.A osztályban; Kéri Andorné Ujj Mária, akinek osztályfőnöke volt a tanár úr 1956 és 1960 között; valamint a szűkebb pátria, Gyula levéltára és a szintén gyulai tanár kolléga, Szabó Ferenc.)

Pánczél Barnabás apai ágon régi székely nemesi családból származott. A család eredetét a XVII. század közepéig sikerült visszavezetnie a tanár úrnak. A família nyolc ismert generációja nagyobb részben Debrecenhez kötődött. Nagypapa, idősebb Pánczél József (1851-1924) református

lelkész volt. Édesapja - szintén József - (Bánfalva, 1887 – Gyula, 1978) Gyulán lett vármegyei tisztviselő, majd főjegyző. Édesanyját Magyar Lenkének hívták (Szentés, 1894 – Gyula, 1980.) Testvérei: Katalin (1919-), magyar-német szakos tanárnő; Ákos (1923-), mérnök és Barnabás (Gyula, 1928. – Gyula, 2001).

Pánczél Barnabás elemi és középiskolai tanulmányait Gyulán végezte (1934-1938, 1938-1946). A mai Karácsonyi János Római Katolikus Gimnázium jogelődjében érettségizett. Egyetemi tanulmányait a debreceni egyetem bölcsészettudományi karának magyar-német szakán kezdte meg, és a budapesti ELTE-n. fejezte be. A '60-as években a latin szakot is elvégezte.

Az akkori kötelező álláshely-kijelöléssel „gyakorlóéves tanárjelöltként” került aztán Pánczél Barnabás Keszthelyre, a Vajda János Gimnáziumba. Itt 10 évet töltött a tanári pályán. Nevelt fia, Pánczél (Nagy) Béla szerint „két dologtól biztosan idegenkedett: a hegyektől és a tavaktól...”. S a sors fintora, hogy éppen ilyen vidékre került. Bélát tovább idézve: „Emlékeimben csak könyvvel a kezében, könyvespolc előtt, íróasztalnál ülve él.” Rengeteg könyve volt.

Nekünk magyart tanított. (Sajnos csak rövid ideig.) Óráira – ahogy mi neveztük – „fóliánsokkal”, könyvek garmadájával érkezett. Azon tudós tanárok közé tartozott, akiből akkor még akadt jó néhány. Ő vezette a gimnázium könyvtárát is. (A könyvtárterem akkoriban az épület bal oldali szárnyának második emeleti utolsó terme volt.) Vezetett színjátszó csoportot, s diákjai felléptek a kultúrházban is. Heinét fordított, s tanult szinte éjjel-nappal. Kimagasló tudású tanárként kollégáinak jó része becsülte, kedvelte – akárcsak tanítványainak zöme is. (Kivéve azokat a tanulókat, akik nem voltak hajlandók elfogadni az ő szilárd és következetes nevelési és oktatási elveit.) Mi is (az 1958-ban végzett IV. B osztály) tiszteltük és szerettük felkészültségéért, segítő szándékáért, humoráért, anekdotáiért (mosolygós arca ma is előttem van), végtelen humanizmusáért, okosságáért, olvasottságáért. Egyéniségének kisugárzása példaértékű volt.

Sem Keszthelyen, sem Gyulán, (ahová 1962-ben tért haza) nem törekedett közszereplésre, mert kritikus alapszemléletét, realitás- és igazságérzetét sosem volt hajlandó feladni. Csak a tanítás, a tudományokkal való foglalkozás jelentett számára igazán örömet.

Gyulán az Erkel Ferenc Gimnáziumban tanított, egészen 1988-as nyugdíjazásáig. Érdeklődése továbbra is az irodalom, a színház, a zene felé irányult. Eljárt előadásokra, tárlatok megnyitójára stb; több folyóiratot előfizetett és olvasott. A múzeumbarátok körében szervezőmunkát és előadásokat vállalt. A református egyház presbitere (az egyházközségi tanács választott világi tagja) volt. Otthonában tanulókat korrepetált. Helytörténelmi és fordítói munkát is végzett, de bedolgozott a gyulai Békés Megyei Levéltárba. (A levéltár őrzi irathagyatékát.) Szűkebb pátriája, Gyula, annak környéke és Békés megye történelmét kutatta és publikálta a levéltár (illetve folyóiratok) kiadványaiban. 1989 és 97 között hat fordítása, illetve tanulmánya jelent meg. Ezek

közül Bél Mátyás „Békés vármegye leírása” című műve, amelyet részben Pánczél tanár úr fordított, a mai napig előírt irodalom a történelem alapszakos tanárképzésben.)

Utolsó éveiben egészségügyi állapota megromlott.

Minden érettségi találkozónkra meghívtuk. A nagy távolságra hivatkozva mindig kimentette magát. (Lélekben velünk volt, nagyon kedves és szívhez szóló leveleiben szeretetteljes és bensőséges szavakkal köszöntött bennünket.)

Összességében úgy maradt meg emlékeinkben, mint aki élt-halt mesterségéért, amelyet nagy hivatástudattal és lelkiismeretesen művelt. Tekintélye nyugodt erőt és békés hatalmat kölcsönzött neki. Azt hiszem, sokunkkal együtt mondhatom: valóban lámpás volt számunkra Pánczél Barnabás tanár úr, aki a gyulai Szent József sírkertben talált végső nyugalmat.

– Sit ei terra levis. Requiescat in pace. (Legyen neki könnyű a föld! Nyugodjék békében!)

Kardos József

Elhangzott a Vajda János Öregdiákok Egyesületének közgyűlésén, 2009. június 6-án